

Декоративно-прикладне мистецтво у змісті професійно-художнього навчання

Формування творчо розвиненої особистості, яка усвідомлює свою належність до українського народу, сучасної європейської цивілізації, орієнтується у реаліях і перспективах соціокультурної динаміки, підготовлена до життя і праці у світі, що змінюється, одне із важливих завдань сучасного суспільства, державної політики України [4].

Особливо це актуально у підготовці майбутніх фахівців художнього профілю, професійна діяльність яких пов'язана з декоративно-прикладною творчістю, зокрема із проектуванням і виготовленням виробів, які мають утилітарну та художню цінність. Зазначимо, що творча діяльність учнів збігається з естетичною діяльністю під час якої вони вчаться концентрувати творчу енергію на предметі своєї діяльності, досліджувати об'єктивні якості художніх виробів, співвідносити їх з можливостями задоволення людських потреб, знаходити неординарні творчі варіанти створення проектів, добирати відповідні технології їх виготовлення в матеріалі, відчувати задоволення від результатів своєї діяльності.

Художня творчість, як зазначено у довіднику естетичного виховання, це своєрідна модель людської творчості взагалі [3, 176]. А отже, неможливо сформувати творчу особистість фахівця художнього профілю, не розвинувши у нього якості естетичного суб'єкта. Адже естетична культура є однією із передумов професійної діяльності, і результатом творчо-художньої активності. Естетичне виховання майбутніх фахівців художнього профілю засобами декоративно-прикладного мистецтва дає можливість зрозуміти не тільки зміст, але й форму художніх творів, орієнтуватися у стильових та історичних особливостях їх створення.

Пріоритет естетичних ідеалів над утилітарно-меркантильними цінностями та інтересами особистості як активного і вольового суб'єкта, здатного до самостійного удосконалення художньої майстерності;

первинність національної культури у підготовці фахівців художнього профілю; урахування особливостей народного мистецтва у змісті професійно-художньої освіти визначено нами як провідні концептуальні положення професійної підготовки майбутніх фахівців декоративно-прикладної творчості, зорієнтованої на проектування й виготовлення різних видів художніх виробів [5].

Відомо, що декоративно-прикладне мистецтво (з лат. *deco* – прикрашаю) – це галузь декоративного мистецтва спрямована на створення художніх виробів, що характеризуються декоративною образністю й практичним використанням у побуті. А отже усі предмети, що оточують людину, як стверджує Н.М. Сокольникова, мають бути не тільки зручні, практичні, але й гарні та цільні за своєю конструкцією, пропорціями, деталями, оздобленням [12, 21]. Вироби декоративно-прикладного мистецтва поряд з витворами інших видів мистецтв (архітектура, графіка, дизайн, скульптура тощо) художньо збагачують життя людей, стають джерелом естетичного розвитку. Декоративно-прикладне мистецтво, на думку М.С. Соколової, збагачує світогляд людей через найбільш масштабні уявлення, відображає модель світу, в якій зберігаються і розвиваються конкретні композиційні та структурні побудови мотивів, сюжетів [11,6]. Водночас цей вид мистецтва, як зазначає С.Х. Раппопорт, ґрунтується на давніх традиціях, особливо народної творчості, зберігає їх і розвиває, а також враховує досягнення сучасної техніки і технології, проектувальної та дизайнерської творчості [9, 60].

Зазначимо, що народність декоративно-прикладного мистецтва виявляється у витворах, в основі яких лежать естетичні ідеали, що розкривають найпрогресивніші тенденції епохи, стильову єдність. І хоч вироби декоративно-прикладного мистецтва переважно випускаються художньою промисловістю, зокрема підприємствами художніх промислів, вони в значній мірі зберігають національні особливості.

Художні промисли – одна з основних організаційних форм розвитку сучасного українського народного декоративного мистецтва. До сфери промислів входять майже всі основні види традиційної творчості й народного художнього виробництва, що здавна побудували на терені України – вишивка, узорне ткацтво, килимарство, гончарство, художня обробка дерева, шкіри, декоративні розписи та ін. Тісне переплетення творчих проблем і суто виробничих питань, нерозривний зв'язок сучасних пошуків з художнім досвідом минулих поколінь, як зазначає Н.М. Кисельова, характеризують промисли як організацію особливого типу [13, 9].

Зв'язок художніх промислів із сучасністю багатогранний. Майстри високої кваліфікації створюють унікальні та малосерійні вироби в авторському виконанні, максимально урізноманітнюють продукцію не лише за рахунок швидкої зміни асортименту, а й за рахунок значної кількості узорів і варіантності їхнього колористичного розв'язання. В асортименті продукції підприємств є складні комплексні зразки, ансамблеві рішення, що розкривають нові культурно-побутові запити сучасності, моделі одягу на основі використання традицій крою та художнього оформлення народного вбрання, декоративних тканин.

Соціальні перетворення, докорінні зміни побуту, вдосконалення техніки та інструменту, як зазначають укладачі альбому „Художні промисли України” Н.М. Кисельова і Н.М. Попенко, дають широкі можливості для діяльності, народжують нові форми творчості. Приміром, поряд з ручною вишивкою останніми роками застосовується машинна, відбулося становлення мистецтва підлакового розпису. У кераміці, різьбленні, декоративному розписі, килимарстві переважає властива народному мистецтву вільна імпровізаторська манера виконання форми і малюнка, що надає серійній продукції художніх промислів рис, які істотно відрізняють її від продукції індустріального виробництва [13, 10].

У виготовленні виробів декоративно-прикладного мистецтва, провідна роль належить народним майстрам, а також майстрам-художникам, які

пройшли спеціальну підготовку у професійних навчальних закладах художнього профілю. Адже для того, щоб розписати візерунками керамічну вазу чи вишити орнамент на декоративному рушнику потрібно володіти відповідною майстерністю. Мабуть тому і відносять вироби, прикрашені орнаментами до декоративно-прикладних, що для їх виконання потрібно докласти руки, щоб одержати таку красу [12].

До виробів декоративно-прикладного мистецтва відносяться унікальні предмети домашнього вжитку, сувеніри, декоративні вироби, які використовуються для прикрашання екстер'єрів та інтер'єрів, приміщень різного призначення, ювелірні прикраси, одяг тощо. Вироби декоративно-прикладного мистецтва, як зазначають С.А. Антонович і Р.В. Захарчук-Чугай необхідно класифікувати за мірою утилітарних та декоративно-виражальних якостей у творі мистецтва [1]. До прикладної галузі декоративно-прикладного мистецтва вони відносять ужиткові твори об'ємно-просторової форми, виготовлені переважно з твердих і тривких матеріалів, в яких доцільність і виразність конструкції поєднано з декором: дерево, камінь, кістка, ріг тощо. Завершується прикладна галузь творами зі шкіри, лози, рогами, соломки, тканими і в'язаними з волокнистих рослин (льон, конопля), та вовни, модельованими предметами зі шкіри і тканини. Декоративна галузь декоративно-прикладного мистецтва, на їх думку, має значну перевагу художніх засад оздоблення над утилітарними і складається із видів-технік (ткацтво, килимарство, вишивка, батик, бісер, розпис, писанкарство тощо). Між прикладною і декоративною галузями є проміжна – декоративно-прикладна, що поєднує в собі ужиткові та функціональні якості об'ємно-просторової конструкції, художню експресію відповідного декору. Художню цінність має виріб декоративно-прикладного мистецтва, в якому відображено духовні цінності суспільства, естетичні ідеали українського народу. Тобто, художній твір (виріб) – це виріб, який відбиває художньо-духовну концепцію та має утилітарну цінність [1, 26].

Художню основу виробів декоративно-прикладного мистецтва, на думку С.Х. Раппопорта, потрібно розглядати як вищий естетичний рівень, адже ці вироби, по-перше, слугують втіленню, збереженню та передачі людям результатів художнього відображення дійсності автором цього витвору; по-друге, цей виріб побудовано на основі й у відповідності з нормами тієї чи іншої системи художньої мови [9, 9-10].

Гармонійне поєднання прикладної, декоративної й художньої складових у створенні речей предметного світу є необхідною умовою проектувальної діяльності фахівців художнього профілю. За цих умов у процесі проектування художніх виражально-сміслових елементів виробів декоративно-прикладного мистецтва відбувається врахування конструктивних особливостей, виражальних, емоційно-асоціативних можливостей самих виробів, а також засад організації їх як художніх так і функціональних об'єктів. Лише за такого підходу до проектування виробів, що мають прикладну та художню цінність зреалізовується один із провідних принципів декоративно-прикладної творчості – гармонійна єдність художньо-виражальної, утилітарно-функціональної структури з логікою виробу [9, 57].

Не менш важливим є правильний вибір технологій виготовлення виробів декоративно-прикладного мистецтва. Адже згідно з морфологією декоративно-прикладного мистецтва, його види класифікують за матеріалом – камінь, дерево, скло, метал, полотно, вовна тощо, за технологічними особливостями – ткацтво, вишивка, плетіння, в'язання, розпис, різьблення тощо, за функціональними ознаками – меблі, посуд, прикраси, одяг, іграшки. Як стверджують Є.А. Антонович і Р.В. Захарчук-Чугай, у декоративно-прикладному мистецтві застосовується близько 20 матеріалів та ще більше різновидів. Крім цього, існує понад 100 головних технік і технологій художньої обробки [1, 27]. Кожний із видів декоративно-прикладного мистецтва, зокрема – художня обробка деревини, каменю, кістки, рогу, шкіри; художня кераміка, скло, метал, вишивка, ткацтво, килимарство,

розпис, батік, вибійка, випалювання, гравіювання, писанкарство, виготовлення виробів з бісеру, емалі, меблів, посуду, іграшок, одягу, прикрас тощо відрізняється матеріалом, технологією виконання, кольоровою гамою, художньо-композиційними закономірностями створення образів, форми тощо.

До особливостей виготовлення виробів декоративно-прикладного мистецтва відноситься сам процес технологічної обробки, що відбувається у більшості випадків ручним способом (художнє ткацтво, вишивка, різьба по дереву, розпис по дереву, батік тощо), а також механізованим способом (ткацтво, машинна вишивка, виготовлення меблів, посуду тощо), який також використовується з давніх часів, особливо з часів виникнення цехів, мануфактурного виробництва.

Зокрема, дослідниця проблем історії ткацтва С.Й. Сидорович писала, що мануфактури довівши до високого ступеня поділ і спеціалізацію праці, спростили багато трудових процесів і, в свою чергу, зумовили спеціалізацію знарядь праці, їх вдосконалення, підготувавши таким чином умови для переходу до машинного виробництва. Заслугою мануфактур було те, що вони скерували місцеве ткацтво на випуск масової продукції, запровадили нові види текстильних технік, досконаліші знаряддя, прогресивніші способи обробки сировини [10, 24]. Сучасне художнє ткацтво розвивається у трьох основних напрямках: професійне, традиційне і самодіяльне. Для кожного з них характерні свої специфічні методи, відповідні межі їх взаємодії.

Знання видів декоративно-прикладного мистецтва, основних традицій народних художніх промислів України, основ художнього проектування виробів, основ технічного рисунка, правил композиційної побудови декоративних елементів художніх виробів, технологічних прийомів їх оздоблення з використанням декоративних матеріалів є важливими загально-професійними параметрами змісту професійної діяльності робітників декоративно-прикладної творчості.

Результати констатувального вивчення стану професійної підготовки фахівців художнього профілю, а також власного багаторічного досвіду роботи у професійно-технічному навчальному закладі художнього профілю дозволяють стверджувати, що базовим предметом професійно-теоретичної підготовки кваліфікованих робітників з професій художнього профілю є предмет „Народні художні промисли”, зміст якого вводить майбутніх виконавців художніх виробів у світ народного декоративно-прикладного мистецтва, дає можливість зрозуміти його своєрідність та художню цінність, історію виникнення традицій, сучасний стан розвитку народних художніх промислів і ремесел, особливості ручної творчої праці, специфіку різних видів художньої обробки матеріалів (дерева, металу, глини, вовни, тканини, каменю, кістки, рога, шкіри, хутра тощо).

Згідно з навчальною програмою підготовки майбутніх ткачів ручного художнього ткацтва зміст предмета „Народні художні промисли” структуровано у трьох розділах з метою їх поетапного вивчення. Так, зміст першого розділу „Селянське народне мистецтво” (24 год.), вивчають ті учні професійно-технічних навчальних закладів, які оволодівають робітничою кваліфікацією четвертого розряду. Структурно розділ складається із трьох тем: „Вступ. Українські народні промисли”; „Народне декоративне ткацтво України. Килими та килимові вироби”; „Народна художня вишивка”. Якщо перша і остання тема вивчається майбутніми ткачами з метою ознайомлення їх з інформацією стосовно значення українських народних промислів, історії виникнення, особливостей вишивального мистецтва, то зміст другої теми вивчається більш поглиблено, як такий, що є базовий у професійній підготовці. Зокрема, майбутні ткачі вивчають відомості про народне декоративне ткацтво України, техніки переборного ткацтва, особливості килимарства Правобережної України, Полісся, Лівобережжя, Волині, Полтавщини, Гуцульщини, Поділля, відмінності килимів з рослинним і геометричним орнаментом, з птахами і людськими постатями, з вазонами, з горизонтальними та вертикальними композиціями тощо. Розширення знань

учнів з народних художніх промислів забезпечується під час оволодіння п'ятим розрядом з професії завдяки вивченню змісту другого розділу „Народне мистецтво, його своєрідність та художня цінність” (10 год.), який включає в себе теми: „Народна кераміка та гончарство”; „Підлаковий розпис по дереву”; „Художня обробка дерева. Пластична різьба та інкрустація”; „Художня обробка шкіри”; „Художня обробка металу та ювелірне мистецтво”. Ті учні, які дійшли до оволодіння найвищим рівнем кваліфікації (шостий розряд) з професії „Ткач ручного художнього ткацтва” протягом 16 годин вивчають знання структуровані у розділі „Народні художні промисли за кордоном”. Змістом даного розділу передбачено вивчення шести тем: „Мініатюрний живопис на пап'є-маше”; „Узорне ручне ткацтво та набойка”; „Килими та килимові вироби”; „Народна вишивка”; „Мереживо-плетіння”; „Художня різьба по дереву”. Водночас вивчаються особливості розвитку даних видів мистецтва у країнах СНД, особливо в Росії, які протягом довгого проміжку часу здійснювали технологічний вплив на розвиток народних художніх промислів України. Зауважимо, що вивчення основ художніх промислів і ремесел свого народу є пріоритетним підґрунтям оволодіння художньою культурою інших народів, їх цінностями, своєрідністю.

Водночас декоративно-прикладна складова змісту професійного навчання ткачів ручного художнього ткацтва представлена у змісті таких предметів, як „Композиція”, „Технічний рисунок”, „Технологія ткацтва”, а також у змісті виробничого навчання і виробничої практики.

Зокрема у змісті предмета „Композиція” декоративно-прикладне мистецтво для майбутніх ткачів ручного художнього ткацтва представлено знаннями стосовно існуючих видів орнаменту, гармонії кольорів, композиції орнаменту переборних рушників, кралевецьких поперечно-смугастих поліхромних тканин, декоративних виробів за мотивами кралевецького переборного ткацтва, килимових тканин з геометричним і рослинним орнаментами, килимів за мотивами різних областей України тощо.

Зміст предмета „Технічний рисунок” спрямовано на оволодіння майбутніми ткачами ручного художнього ткацтва знаннями й уміннями створювати технічні малюнки кралевецьких поперечно смугастих тканин, декоративних виробів за мотивами кралевецького переборного ткацтва, плахтових тканин, килимових виробів тощо.

Оволодіння знаннями й уміннями з предмета „Технологія ткацтва” є найважливішим завданням майбутніх фахівців з ткацької декоративно-прикладної діяльності. На початковому етапі професійного навчання (третій розряд) учні вивчають інформацію про декоративні тканини, особливості їх використання у побуті, класифікацію тканин за видом переплетення, техніки двобічного перебору: „під полотно”; „під репс”; „під парк”, однібічні техніки перебору: „з однією закріпленою ниткою”; „з двома суміжними закріплюючими нитками (рушниковий)”; „з двома закріплюючими нитками з вибором”; „з повздовжним настилом”; „меропільський”.

У подальшому підвищенні рівня професійної кваліфікації (четвертий розряд) учням пропонується оволодіти знаннями про народні тканини світлотіньового фактурного ефекта, човникові поліхромні тканини, кралевецькі та богуславські тканини, народні тканини в клітинку, переборні та човникові плахти, українські народні килими. А також уміннями побудови заправного малюнка: з візерунками „в кружку”, „борисівка”; заправного малюнка кралевецької поліхромної тканини, богуславської тканини, полтавської переборної плахти; виконання замальовок технік килимарства „на межову нитку”, „круглення”, „у вічко”, „на косу нитку”.

Учням, які оволодівають п’ятим кваліфікаційним розрядом з професії „Ткач ручного художнього ткацтва” пропонується для вивчення більш складні знання і вміння з предмета „Технологія ткацтва”. Зокрема до них належать знання похідних, комбінованих, складних, великовізерунчастих переплетень; уміння побудови заправних малюнків: похідних полотняного, саржевого, атласного переплетень; орнаментального, крепового

переплетення; переплетення двошарових і багатошарових, ворсових, ажурних, жаккардових тканин.

Ткач ручного художнього ткацтва шостого розряду протягом 12 годин, з яких 11 годин відведено на лабораторно-практичні роботи, удосконалює уміння з виконання розрахунків технічних умов на виготовлення ткацьких виробів: переборної доріжки, переборного рушника, переборної скатертини, поперечносмугастої тканини, богуславського рушника, переборної плахти тощо.

На заняттях з виробничого навчання майбутні ткачі ручного художнього ткацтва оволодівають прийомами виготовлення виробів декоративно-прикладного мистецтва. На початковому етапі виробничого навчання (третій розряд) учні вчаться виконувати прийоми роботи на ручному ткацькому верстаті, виготовляти тканини простих переплетень, переборні народні тканини, штучні переборні вироби всіма техніками перебору I і II рівня складності. Зміст виробничого навчання для оволодіння кваліфікацією четвертого розряду передбачає вивчення прийомів виконання поперечно-смугастих тканин, богуславських народних тканин, плахових тканин, килимових тканин. Для того, щоб здобути кваліфікацію п'ятого розряду учні вчаться самостійно і якісно виготовляти: переборні тканини (плахта, рушник, доріжка, штора) – 40 годин; човникові поперечносмугасті тканини (кролевецькі; богуславські) – 25 годин; килимові тканини – 25 годин.

Зміст виробничого навчання для майбутніх ткачів ручного художнього ткацтва шостого розряду спрямовано на вивчення прийомів виготовлення ткацьких виробів високої складності, зокрема човникових поперечносмугастих тканин (богуславських, кролевецьких) – 18 годин; переборних тканин – 24 години; килимових тканин на вертикальному ручному ткацькому станку (кросна) – 18 годин; народних тканин на ручних ткацьких верстатах – 30 годин.

Виробнича практика, як завершальний етап професійної підготовки майбутніх ткачів ручного художнього ткацтва спрямована на закріплення

теоретичних знань під час самостійної роботи в цехах підприємства, змістом якої є виготовлення виробів декоративно-прикладного мистецтва, зокрема переборних виробів I і II рівня складності (третьої розряд):

1. Серветки переборні, виготовлені техніками перебору: „під полотно”; „під репс”; „під паркети”.
2. Серветка переборна, виготовлена технікою перебору з однією закріплюючою ниткою.
3. Серветка переборна, виготовлена технікою перебору з двома суміжними закріплюючими нитками.
4. Серветка переборна, виготовлена технікою перебору з двома закріплюючими нитками „з вибором”.

Зміст виробничої практики у цехах ткацьких підприємств на підтвердження робітничої кваліфікації четвертого розряду передбачає самостійне виготовлення учнями виробів декоративно-прикладного мистецтва: кролевецьких, богуславських, плахтових та килимових тканин I і II рівня складності, зокрема: переборний рушник; кролевецька поперечно-смугаста доріжка; богуславська доріжка; плахтова тканина; гобелен.

Для того, щоб одержати кваліфікацію ткача ручного художнього ткацтва п'ятого розряду, учні під час виробничої практики самостійно виконують згідно з технічною документацією, що використовується на виробництві, такі вироби декоративно-прикладного мистецтва: плахтова тканина; рушник переборний; штора переборна; кролевецька поперечно-смугаста доріжка; кролевецька поперечно-смугаста скатертина; богуславський рушник; гобелен тощо.

Зміст виробничої практики учнів в цехах підприємств з метою одержання ними найвищого рівня кваліфікації з професії „Ткач ручного художнього ткацтва” (шостий розряд) передбачає самостійне творче виготовлення високохудожніх декоративних виробів: кролевецька поперечно-смугаста скатертина; богуславський поперечно-смугастий рушник; переборна плахтова тканина; переборний рушник високої

складності; переборне тематичне панно; килимова доріжка; гобелен. Крім того, під час виробничої практики учні оволодівають уміннями розробки й впровадження у виробництво передових прийомів і способів раціонального використання часу на виготовлення виробів, економії сировини, попередження виникнення дефектів, визначення сортності продукції тощо.

На засадах народності декоративно-прикладного мистецтва ґрунтується також відбір і структурування змісту професійно-художнього навчання майбутніх кваліфікованих робітників з інших професій художнього профілю: „Вишивальниця”, „Виробник художніх виробів із кераміки”, „Виробник художніх виробів з лози”, „Художник розмальовування по дереву”, „Різьбяр по дереву та бересті” тощо.

У підготовці майбутніх вишивальниць декоративно-прикладне мистецтво знайшло своє відображення у змісті предмета „Композиція вишивки”, згідно з яким учні вивчають основні поняття композиції, види орнаментів, прийоми стилізації, збільшення і зменшення малюнків, прийоми побудови композицій за допомогою технік ручної і машинної вишивки, а також вчаться виконувати проекти за власними композиціями, удосконалюючи свої вміння в розробці нових орнаментів, сюжетів тощо [7, 178-195]. Найбільша частка змісту декоративно-прикладного мистецтва представлена у змісті предмета „Спеціальна технологія вишивки”. Навчальною програмою даного предмета передбачено вивчення регіональних особливостей вишивки, прийомів виконання початкових швів, прозорорахункових, поверхнево-нашивних рахункових і нерахункових технік (мережки, хрестик, лиштва, занизування, вирізування, низь, гладь), аплікації тощо [7, 20-172].

У професійно-художньому навчанні майбутніх вишивальниць важливими є знання історії українського народного костюма, основ крою та шиття народного одягу. Зокрема відбір і структурування змісту предмета „Історія українського народного костюма”, нами спрямовувався на забезпечення вивчення учнями регіональних особливостей національного

одягу українців, матеріалів, з яких виготовляють народний одяг, прикрас, що використовуються в оздобленні народного одягу, компонентів українського народного костюма: сорочки жіночі (тунікоподібні, з уставками, без уставок, з кокеткою); сорочки чоловічі (тунікоподібні, тунікоподібні з вставними бочками, з уставками, стрілкові, курти, з нашивною манишкою; поясний одяг (штани, запаски, обгортки, плахти, спідниці, фартухи); верхній одяг та інші компоненти (корсетки, кожухи, свити, кептарі, пояси тощо), а також знань стосовно використання народних традицій у проектуванні сучасних моделей одягу, його оздоблення техніками вишивки тощо.

Розробляючи та впроваджуючи у професійну підготовку майбутніх вишивальниць зміст предмета декоративно-прикладного спрямування „Основи крою та шиття народного одягу” ми врахували регіональні особливості крою чоловічого та жіночого народного одягу, специфіку з’єднань їх ручним або машинним методом, послідовність виконання розрахунків витрат тканини та побудови схем розкрою [6]. Зміст даного предмета є основою для розробки навчальної програми з предметів „Основи конструювання одягу”, „Моделювання одягу”, „Технологія швейних виробів (стандарт ПТО)”.

Під час вивчення предмета „Моделювання одягу” майбутні фахівці художнього профілю набувають умінь здійснювати систематизацію фактичного матеріалу для характеристики тенденцій використання мотивів народного мистецтва, узагальнювати досвід моделювання одягу з використанням традицій народного мистецтва, визначати різні варіанти використання народних мотивів у створенні унікальних моделей одягу тощо. Адже декоративна основа народного костюма, його форма, крій, як стверджує Г.С. Горина, спрямовані не тільки на збагачення моделювання сучасного одягу, але й на розвиток міжнародної моди [2, 4]. За цих умов джерелом творчості майбутніх фахівців художнього профілю виступає не тільки художня ідея, але й таке важливе підґрунтя, яке збагачує його

фантазію, зокрема спадщина матеріальної культури минулого: предмети побуту, народного одягу тощо.

На виробничому навчанні та під час виробничої практики майбутні вишивальниці виготовляють художні вироби техніками, які попередньо були вивчені на уроках із спеціальної технології, зокрема: набори серветок, доріжки, сувенірні рушники, скатерки, рушники, дитячі, жіночі, чоловічі народні сорочки, а також сучасний одяг з елементами народної творчості [8].

Наскрізне наповнення змісту професійно-художнього навчання майбутніх робітників з професій художніх промислів і ремесел знаннями декоративно-прикладного мистецтва спрямоване на широкий розвиток у них творчих здібностей і таланту, естетичної та художньої культури, національної самосвідомості, формування професійної майстерності, що в кінцевому результаті забезпечує їх становлення як майстрів народного декоративно-прикладного мистецтва – носіїв традицій, спадкоємців майстерності попередніх поколінь народних майстрів та художніх принципів мистецтва, продовжувачів-творців самобутньої художньої культури українського народу.

Результати формувального експерименту свідчать про зростання професійного інтересу до майбутньої художньої діяльності в учнів, які навчалися в експериментальних групах (98-100%), на відміну від тих, хто навчався за традиційними програми (40-60%). Водночас зростає якість знань і вмінь учнів, які навчалися за розробленими нами навчальними програмами, що ґрунтувалися на змісті декоративно-прикладного мистецтва. Зокрема, в експериментальних групах за підсумками навчання було одержано 92% якості знань (теоретичне навчання) і 100% якості вмінь (виробниче навчання). Це дає змогу дійти висновку, що запропонований нами підхід до відбору і структурування змісту професійно-художнього навчання у професійно-технічних навчальних закладах художнього профілю на засадах декоративно-прикладного мистецтва дозволяє зреалізовувати важливе завдання професійно-художньої освіти, викладеної нами у Концепції

професійно-художньої освіти [5] зокрема в частині навчання і виховання майбутнього фахівця художнього профілю, здатного активно й творчо застосовувати знання традицій народного мистецтва, художніх технологій у самостійній діяльності, спрямованій на проектування та виготовлення в матеріалі виробів декоративно-прикладного мистецтва, творів образотворчого мистецтва – засобів естетизації матеріально-предметного середовища.

Література:

1. Антонович Є.А., Захарчук-Чурай Р.В., Станкевич М.Є. Декоративно-прикладне мистецтво. – Львів: Світ, 1993. – 272 с.
2. Горина Г.С. Народные традиции в моделировании одежды. – М.: «Легкая индустрия», 1974. – 182 с.
3. Естетичне виховання: Довідник / В.І. Мазепа, А.В. Азархін, В.С. Горський та ін. – К.: Політвидав України, 1988. – 214 с.
4. Національна доктрина розвитку освіти / Кремень В.Г. Освіта і наука України: шляхи модернізації (факти, роздуми, перспективи). – К.: Грамота, 2003. – С. 178-201.
5. Радкевич В.О. Концепція професійно-художньої освіти // Професійно-технічна освіта. – 2000. – №2. – С.43-47.
6. Радкевич В.О. Моделювання одягу: Підручник для учнів ПТНЗ. – К.: Вища шк., 2000. – 483 с.
7. Радкевич В.О., Пащенко Г.М. Технологія вишивки: Підручник / За ред. Н.Г. Ничкало. – К.: Вища школа, 1997. – 360 с.
8. Радкевич В.О. Програмно-методичні матеріали для рівневої підготовки вишивальниць: Навч. посібник. – К.: Вища шк., 1995. – 128 с.
9. Раппопорт С.Х. Эстетическое творчество и мир вещей. – М.: Знание, 1987. – 54 с.
10. Сидорович С.Й. Художня тканина західних областей УРСР. – К.: Наукова думка, 1979. – 153 с.

11.Соколова М.С. Художественная роспись по дереву: Технология народных художественных промыслов: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. – М.: Гуманитар. изд.центр ВЛАДОС, 2002. – 304 с.

12.Сокольниковава Н.М. Изобразительное искусство: Краткий словарь художественных терминов. – Обнинск: Титул, 1996. – 80 с.

13.Художні промисли України: Альбом / Укладачі: Н.М. Кисельова, Н.М. Попенко. – К.: Мистецтво, 1979. – 253 с.